

Βίος καὶ Μαρτύριον τοῦ Ἁγίου Ἱερομάρτυρος Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ

Ἡ μνήμη του τιμᾶται στίς 24 Αὐγούστου
Ἀρχιμ. Δοσιθέου Κανέλλου: *Οἱ Ἅγιοί μας*.
Ἰ. Μ. Τατάρνης Εὐρυτανίας, ἔκδοσις γ'.

Ο Ἅγιος Κοσμάς γεννήθηκε στὸ Μέγα Δένδρο Ἀποκούρου, στὸ χωριό, πὺ πολλὰ χρόνια πρὶν, εἶχε γεννηθῆ καὶ ὁ Ἅγιος Εὐγένιος ὁ Αἰτωλός. Εἶχε γονεῖς εὐσεβεῖς, πὺ τὸν ἀνέθρεψαν ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. Ὁ ἀδελφός του ἐγένετο καὶ αὐτὸς ἱερομόναχος ὀνομασθεὶς Χρῦσανθος, διδάσκαλος σὲ σχολεῖα καὶ εὐλαβέστατος κληρικός.

Στὴν πατρίδα του ἔμαθε τὰ πρῶτα ἱερὰ Γράμματα. Τὰ ἄνωθεν τὰ ἔμαθε κοντὰ σὲ κάποιον Ἱεροδιάκονο ὀνόματι Ἀνανία. Θέλοντας ὅμως νὰ μάθῃ περισσότερα, ἀναχωρεῖ γιὰ τὸ Ἅγιον Ὅρος. Ἐκεῖ πρὶν λίγα μόλις χρόνια εἶχεν ἰδρυθῆ ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἡ περίφημος Ἀθωνιάς Σχολή. Ἐνα ὀλόκληρο πανεπιστήμιο στὰ ὄρια τῆς Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου. Ἀκόμη χάσκουν τὰ ἐρείτιά της μέσα στὸ πυκνὸ δάσος πὺ τὴν περιβάλλει καὶ πὺ τὴν ἔπνιξε. Ἐκεῖ ἐδιδάχθη τὴν Ἱερὰν Ἐπιστήμην τῆς Θεολογίας, ἀλλὰ καὶ τὰ θύραθεν μαθήματα· φιλοσοφία, ῥητορική, μαθηματικά κ.τ.λ.

Εἶχε διδασκάλους, τοὺς σοφωτάτους· Παναγιώτη τὸν Παλαμᾶ, Εὐγένιο τὸν Βούλγαρη, καὶ ἄλλους. Τότε ἦταν ἀκόμη λαϊκός, καὶ ὠνομαζόταν Κωνσταντῖνος. Σὲ τίποτε ὅμως δὲν διέφερε ὡς πρὸς τὴν πνευματικὴ ζωὴ, ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς, παρὰ μόνον στὸ σχῆμα. Δὲν ἄργησε νὰ ἔλθῃ ἡ παρακμὴ τῆς Σχολῆς. Ἔριδες, διενέξεις, ἀστοχίαι τὴν διέλυσαν. Ἄλλη μία θλιβερὴ σελίδα τοῦ Γένου μας. Ἡ διχόνοια ἢ δολερή, ἔκαμε τὸ ἀπαίσιον ἔργον της.

Φεύγει καὶ ἔρχεται στὴν Μονὴ Φιλοθέου. Ὑπετάγη στοὺς προϊσταμένους τῆς Μονῆς, ἐδοκιμάσθη κατὰ τὸ σῦνηθες καὶ τὸ πρέπον καὶ ἐκάρη μοναχός. Κατὰ τὴν κουρά του ἔλαβε τὸ ὄνομα Κοσμᾶς κατὰ τὸ κρατοῦν ἔθος σὲ μερικὰ μοναστήρια νὰ δίδουν ὄνομα τὸ ὁποῖον νὰ ἀρχίζῃ ἀπὸ τὸ ἴδιο γράμμα ποὺ ἀρχίζει καὶ τὸ ὄνομα τὸ κοσμικόν. Ἔτσι καὶ ὁ Κωνσταντῖνος ἔγινε Κοσμᾶς. Ὑπετάσσετο μὲ πολλὴν προθυμία καὶ ζοῦσε μὲ πολλὴν ἄσκηση, ἀλλὰ καὶ πολλὴ ταπείνωση. Ἀργότερα ἐχειροτονήθη διάκονος καὶ κατόπιν πρεσβύτερος-ιερομόναχος, ὅπως συνήθως λέγονται οἱ καλογεροπαπάδες.

Τὸ Γένος κινδύνευε τὸν ἔσχατο κίνδυνο. Ἀπὸ τὴν μία οἱ Τοῦρκοι, ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ διαφωτισμός, ὁ ἄθεος διαφωτισμός τῆς Γαλλίας. Ἡ πίστις διαρκῶς ὑποχωροῦσε. Τὸ Ἰσλάμ ἐν θριάμβῳ. Ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα ἠφανίζετο. Ἐπαρχίαι ὀλόκληρες εἶχαν ξεχάσει τὰ ῥωμέϊκα καὶ μιλοῦσαν ἄλλες τούρκικα, ἄλλες σλάβικα, ἄλλες ἀρβανίτικα, ἄλλες βλάχικα.

Ἦσαν καὶ οἱ ξένες προπαγάνδες. Παπικοὶ μισσιονᾶριοι, λουθηροκαλβίνοι ψευδοἰεραπόστολοι ἐκμεταλλεόμενοι τὴν φτώχεια τοῦ λαοῦ, ἔμπηγαν τὰ γαμφὰ καὶ μολυσμένα νύχια τους στὶς ἄχραντες καὶ ἀμίαντες σάρκες τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἀνετλήφθη ὁ Ἅγιος τὸν κίνδυνο. Τὰ ἀπαισιόδοξα μηνύματα ἔφθαναν καὶ στὸ Ἅγιον Ὄρος. Τὰ συνέλαβε. Ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὴν ἄσκηση στὴν Μονή. Τὸν περίμενε τὸ Γένος του, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Μόρφωση εἶχε ἀποκτήσει πολλήν, ἀρετὲς δυσκατόρθωτες γιὰ τοὺς πολλοὺς εἶχε, ταπείνωση διέθετε δυσθεώρητη, ζῆλος ἔνθεος ἔκαιγε στὴν καρδιά του.

Ἔλαβε τὴν εὐχή τῶν πατέρων τῆς Μονῆς. Πῆρε τὸ ῥαβδί καὶ τὸν τορβά του καὶ ξεκίνησε. Ξεκίνησε ἀπὸ ποῦ; Ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη. Ὡς ἄνθρωπος τῆς Ἐκκλησίας ἤξευρε ὅτι ἂν δὲν λάβῃ τὴν εὐλογία τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας θὰ ἐκοπίαζε εἰς μάτην. Τὸ ἔργο του δὲν θὰ εἶχε καρποφορία. Μεταβαίνει λοιπὸν στὸ Φανάρι καὶ συναντᾷ τὸν Πατριάρχη τοῦ Γένους. Πατριάρχης τότε ἦταν ὁ Σεραφεῖμ. Συζήτησε μαζί του γιὰ τὴν κατάστασιν τοῦ Γένους. Συγκινήθηκε ὁ Πατριάρχης. Συμφώνησε ἀπολύτως. Ἔδωσε τὴν εὐχή του καὶ μάλιστα ἐγγράφως. Ὅπου κι ἂν πάῃ νὰ τὸν δέχονται ὡς γνήσιο κήρυκα τοῦ Ευαγγελίου. Στον κόρφο του ὁ Ἅγιος κρύβει τὸ Πατριαρχικὸ γράμμα πρὸς τοὺς μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους τῆς δικαιοδοσίας του. Ἀρχίζει τὸν εὐαγγελισμό τῶν πιστῶν ἀπὸ τὰ περίχωρα τῆς Βασιλεούσης. Ὑπῆρχαν τότε ἑκατοντάδες χωριά, ἀμιγῶς Χριστιανικά, γύρω ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη καὶ στὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θράκης.

Κατόπιν κατέβηκε πρὸς τὰ μέρη τῆς καταγωγῆς του. Κήρυξε στὰ Κράββαρα (ὄρεινὴ Ναυπακτία), στὸ Μεσολόγγι, στὸ Βραχώρι (Αἰγίνιο). Ὁ Πατριάρχης ἄλλαξε. Εἶναι ἡ ζοφερὴ ἐποχὴ τῶν συχνῶν ἀλλαξοπατριαρχειῶν. Ὁ Σουλτάνος, ἤθελε χρήματα, πολλὰ χρήματα. Καὶ ὄχι μόνον αὐτός. Ὅλοι. Ἀπὸ τὸν μεγάλο Βεζύρη ἕως καὶ τὸν τελευταῖο αὐλικό. Ὅλοι ἠθέλαν μπαξίς. Ὅσο τακτικότερα ἄλλαζε Πατριάρχης τόσο πιὸ πολλὰ χρήματα ἔμπαιναν στὴν τρύπια του τσέπη. Γιὰ αὐτὸ καὶ κάθε λίγο εἶχαμε ἄλλο Πατριάρχη. Γιὰ αὐτὸ καὶ τὸ ἴδιο πρόσωπο πατριάρχειε δύο καὶ τρεῖς ἢ καὶ

περισσότερες φορές. Για αυτό και τὸ Πατριαρχεῖο ἦταν πάντα καταχρεωμένο και πνιγόταν ἀπὸ τὶς ἀπαιτήσεις τῶν Ἑβραίων τοκογλύφων.

Νέος Πατριάρχης ἦταν ὁ Σωφρόνιος. Ζήτησε και ἀπὸ αὐτὸν τὴν ἄδεια. Τὴν ἔλαβε. Μὲ αὐτὴν κατέρχεται και κηρύττει στὰ Δωδεκάνησα. Ἀνέρχεται στὸ Ἅγιον Ὄρος, τὸ ὁποῖο και περιώδευσε ὅλο. Φθάνει, κηρύσσων καθ' ὁδόν, στὴν Θεσσαλονίκη, στὴν Βέρροια και σὲ ὀλόκληρη τὴν Μακεδονία. Ἐφθασε μέχρι τὴν Χειμάρρα τῆς Ἡπείρου. Κατέβηκε στὴν Ἀκαρνανία και Αἰτωλία, μετὰ στὴν Πρέβεζα και τὴν Ἄρτα, στὴν Λευκάδα και τὴν Κεφαλληνία. Κατόπιν ἐπεσκέφθη στὴν Ζάκυνθο και τὴν Κέρκυρα. Τέλος ἔφθασε και στὴν Ἀλβανία ὅπου τὸ πλεῖστον τῶν Ἀλβανῶν Χριστιανῶν εἶχεν ἀλλαξοπιστήσει, οἱ δὲ Ῥωμηοὶ Χριστιανοί, εἶχαν ξεχάσει τὴν γλῶσσα τους και μιλοῦσαν Ἀρβανίτικα. Ἐκεῖ και ἐμαρτύρησε. Ἀλλὰ περὶ τούτου ἀργότερα.

Ὅπου και ἂν πῆγαινε γινόταν μεγάλη σύναξις τῶν Χριστιανῶν. Ἄκουαν μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό, μὲ ἡσυχία ἀπόλυτη, μὲ κατάνυξη και δάκρυα τὸ ἀπλὸ και γλυκὺ κήρυγμα τοῦ Ἁγίου. Ἡ διδασκαλία ἠκολουθεῖτο ἀπὸ πλεῖστα ὅσα θαύματα τῶν ὁποίων και μόνη ἡ ἀπαρίθμησις εἶναι ἀκατόρθωτη. Τοὺς μιλοῦσε γιὰ τὸν Χριστό, γιὰ τὴν ψυχή, γιὰ τὸ ποθοῦμενο ποῦ ἦταν ἡ λευτεριά, προφήτευε γιὰ τὰ ὅσα ἔμελλε νὰ συμβοῦν. Καὶ ὅπως τὰ προεῖπε ἔτσι και ἔγιναν.

Κατὰ αὐτὸν τὸν τρόπο ἐξημέρωσε καρδιὲς ἐξαγριωμένες ἀπὸ τὴν ἀμάθεια, κατεπράυνε ληστές, μετέβαλε ἀσπλάγχχνους σὲ εὐσπλάγγνους, ἀνευλαβεῖς μεταποίησε σὲ εὐλαβεῖς και ἐν συντόμῳ ἐφάνη στὴν Ἐκκλησία Χριστοῦ νέος Ἀπόστολος.

Ἀπὸ ὅπου και ἂν περνοῦσε παραινοῦσε τοὺς χριστιανοὺς νὰ ιδρύουν σχολεῖα γιὰ νὰ μαθαίνουν τὰ Ῥωμηόπουλα τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα και τὰ Ἱερά Γράμματα ποῦ ὀδηγοῦν εἰς ευσέβειαν.

Παρότρυνε τοὺς Ῥωμηοὺς νὰ ὀμιλοῦν τὴν γλῶσσα τους. Ἐγνώριζε καλῶς ὅτι ὅποιος χάνει τὴν γλῶσσά του, σιγά-σιγά, χάνει και τὴν πίστη του.

Γιὰ πολλὰ χρόνια μετὰ, ἓνας μεγάλος ξύλινος Σταυρός, ποῦ στηνόταν πάντα στὸν τρόπο ποῦ κήρυττε, ὑπενθύμιζε τὴν διδασκαλία του και τὰ θαύματά του. Ὁ Ἅγιος ἔφευγε γιὰ ἄλλους τόπους κινούμενος ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἔμενε ὁμως ὁ Σταυρός, ἀψευδῆς μάρτυς τῆς ἀγίας διελεύσεώς του.

Τὸ σπουδαῖον εἶναι τὸ ὅτι ὄχι μόνον οἱ Χριστιανοί, ἀλλὰ και οἱ Ὀθωμανοί, τιμοῦσαν ὑπερβολικὰ τὸν Ἅγιο. Τὸν σέβονταν, ὡς Ἀζίζ, ὡς Ἅγιο. Εἶχε θεραπεύσει πολλοὺς ἀπὸ αὐτοὺς ἀπὸ ἀνίατες ἀσθένειες. Τὸ ὀμολογεῖ και ὁ ἴδιος σὲ μία ἐπιστολή του πρὸς τὸν αὐτάδελφό του Χρῦσανθο ποῦ τότε ἦταν δάσκαλος στὴν Νάξο.

Τὸν μισοῦσαν ὁμως θανάσιμα οἱ Ἑβραῖοι. Ὁ Ἅγιος οὐδέποτε εἶχεν ἐκστομίσει κάτι ἐναντίον τους. Στὰ κηρύγματά του εἰσχωροῦσαν και κατάσκοποι, Ῥωμηοὶ πολλὲς φορές, σταλμένοι ἀπὸ τοὺς κρατοῦντας. Τὸ γινώριζε αὐτὸ ὁ Ἅγιος και γιὰ αὐτὸ ἦταν προσεκτικός. Μιλοῦσε ἀλληγορικὰ και ὁ νοῶν νοεῖτω. Γιατί τὸν μισοῦσαν λοιπόν; Γιατί ἐμμέσως τοὺς ἐζημίωνε. Δίδασκε τὸν λαό, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ κάνουν παζάρια, οὔτε νὰ πηγαίνουν σὲ παζάρια και νὰ κάνουν ἀγοραπωλησίες κατὰ τὴν ἡμέρα τῆς Κυριακῆς. Ἡ Κυριακή, εἶναι ἡμέρα ἀγιασμένη, ἀνήκει στὸν Κύριο. Οἱ Χριστιανοί, πρέπει νὰ πηγαίνουν στὴν Ἐκκλησία και ὄχι στὰ παζάρια. Καὶ μετὰ τὴν Ἐκκλησία νὰ προσεύχονται, νὰ διαβάζουν βιβλία πνευματικά.

Οἱ Ἑβραῖοι ἦσαν φανατικοὶ τηρητὲς τῆς ἀργίας τοῦ Σαββάτου. Οὔτε φωτιὰ δὲν ἄναβαν. Εἶχαν πείσει τοὺς Τούρκους –μὲ χρῆμα ἄφθονο βέβαια- νὰ γίνονται τὰ παζάρια τὴν Κυριακή. Τοὺς Τούρκους δὲν τοὺς ἔνοιαζε και πολὺ. Αὐτοὶ σὰν ἀργία εἶχαν τὴν Παρασκευή. Οἱ Χριστιανοί, δυναστευόμενοι δὲν εἶχαν τὴν δυνατότητα νὰ

ἀντιδράσουν. Ἦσαν τὰ θύματα. Θὰ μπορούσαν τὰ παζάρια νὰ γίνονται σὲ ἄλλη μέρα τῆς ἐβδομάδος, ἀλλὰ τότε οἱ Χριστιανοί, ἐργάζονταν. Καὶ ποιὸς θὰ τοὺς ἄρμεγε; Τὰ παζάρια ἦσαν τότε ἀπαραίτητα. Ἐκεῖ εὕρισκες ἀπὸ βελόνι μέχρι κανόνι, πὺ λέει ὁ λόγος. Ἐμπορικὰ καταστήματα δὲν ὑπῆρχαν. Τὸ ἐμπόριο γινόταν σχεδὸν ἀποκλειστικὰ στὰ παζάρια. Καλοῦσε λοιπὸν ὁ Ἅγιος σὲ παθητικὴ ἀντίσταση τοὺς Χριστιανούς. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ περισσότεροί. Δὲν ἦτο δυνατόν, μία μικρὴ μειονότης πὺ ἦσαν οἱ Εβραῖοι νὰ ἐπιβάλλουν τὶς θελήσεις των. Τὰ παζάρια ἔπρεπε νὰ γίνονται τὰ Σάββατα.

Εἶναι προτιμότερο νὰ πατήσης τίγρη στὰ νύχια, παρὰ Ἐβραῖο στὸ συμφέρον. Αὐτὸ τὸ συμφέρον τοὺς εἶχε μεταβάλλει σὲ δυνάστες. Ὅλοι οἱ Ῥωμηοί, ἀκόμη καὶ τὸ Πατριαρχεῖο, στέναζαν ἀπὸ τὴν τοκογλυφία τους.

Ἔπρεπε λοιπὸν, νὰ φύγῃ ὁ Ἅγιος ἀπὸ τὴν μέση. Μὰ πῶς ὅμως; Ἡ κατηγορία ὅτι κήρυττε νὰ γίνονται τὰ παζάρια τὸ Σάββατο δὲν θὰ ἔπιανε. Καὶ ἂν ἔπιανε δὲν θὰ ὠδηγοῦσε σὲ θάνατο τὸν Ἅγιο. Χρειάζονταν νὰ βροῦν γερὸ πάτημα. Καὶ δὲν ἄρρησαν νὰ τὸ βροῦν. Μαῖστορες στὴν συκοφαντία, ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Χριστοῦ μας. Διέδωσαν ὅτι ὁ Ἅγιος ἦταν πράκτορας τῆς Μοσχοβίας, τῆς Ῥωσσίας δηλαδή. Αὐτὸ θὰ ἔπιανε ἔστω καὶ ἂν δὲν ὑπῆρχε ἴχνος ἀληθείας. Οἱ Τοῦρκοι φοβοῦνταν τοὺς Ῥώσσους, ὅπως ὁ διάβολος φοβᾶται τὸ λιβάνι. Οἱ ἀλλεπάλληλοι Ῥωσσοτουρκικοὶ πόλεμοι κατέληγαν πάντα μὲ νίκη τῶν Ῥώσσων. Τὸ μάτι τοῦ Τσάρου ἦταν πάντα στραμμένο στὴν Κωνσταντινούπολη, στὸ Αἰγαῖο, στὴν Μεσόγειο. Κάθε λοιπὸν ἀναφορὰ στοὺς Ῥώσσους, θεωροῦνταν προδοσία κατὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Οἱ ἀναφορὲς τῶν κατασκόπων ἦταν ἀρνητικές. Ἀπεδείχθη ὅτι ἡ κατηγορία ἦταν ψευδής, καὶ ἔτσι ἔπεσε στὸ κενό. Ἀλλὰ δὲν ἀπελπίστηκαν. Ὅταν δὲν πιάνει ἡ συκοφαντία πιάνει ὁ παράς. Ἐδωροδόκησαν (παληὰ ἡ τέχνη καὶ πάντοτε ἐπιτυχής), τὸν Κούρτ Πασά. Κούρτ στὰ τουρκικὰ σημαίνει λύκος καὶ λύκος ἦταν. Μὲ δόλο συνέλαβε τὸν Ἅγιο. Σύντομες οἱ διαδικασίες. Οἱ ἐπτὰ δῆμιοι τοῦ ἀνέγνωσαν τὴν καταδικαστικὴ ἀπόφαση τοῦ Πασά: Θάνατον στὴν ἀγχόνη. Κρεμάλα. Αἴτιο: Ἦταν προδότης, ἀγνώμων στὴν εὐσπλαχνία τοῦ Σουλτάνου. Τόλμησε νὰ σηκώσῃ τὸ κεφάλι κατὰ τοῦ αὐθέντη του.

Ὁ Ἅγιος ἐδέχθη μὲ πολλὴ χαρὰ τὴν ἀπόφαση, καίτοι ἤξερε ὅτι ἦταν κατασκευασμένη. Ἄλλωστε αὐτὸ δὲν ποθοῦσε πάντοτε; Νὰ σφραγίσῃ μὲ τὸ αἷμά του τὴν διδαχὴ του.

Τὸ περίμενε πάντα. Γιὰ αὐτὸ μόλις ἄκουσε τὴν καταδίκη του γονάτισε καὶ προσευχήθηκε στὸν Ἅγιο Θεό. Τὸν εὐχαρίστησε καὶ τὸν ἐδόξασε γιατί τὸν ἀξίωσε νὰ θυσιάσῃ καὶ τὴν ζωὴ του γιὰ Αὐτόν, τὸν ὁποῖον ἠγάπησεν ἡ ψυχὴ του.

Σηκώθηκε, ἐστράφη καὶ πρὸς τὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ εὐλόγησε ὅλους τοὺς Χριστιανούς, στὰ πέρατα τῆς γῆς, ὅσους φυλάσσουν τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ.

Οἱ δῆμιοι τὸν ἔσυραν κοντὰ σὲ ἓνα γέρικο δένδρο. Ἐψαξαν καὶ βρῆκαν ἓνα γερὸ κλωνάρι. Θέλησαν νὰ δέσουν πισθάγκωνα τὰ χέρια του. Ὁ Ἅγιος ὑπεσχέθη ὅτι δὲν πρόκειται νὰ φέρῃ ἀντίσταση. Θὰ τὰ κρατεῖ σταυρωμένα μπροστὰ στὸ στήθος του, σὰν νὰ ἦταν δεμένα. Τὸ δέχθηκαν. Τί μπορούσε ἐξ ἄλλου νὰ κάμῃ ἓνα ἀδύναμο γεροντάκι σὲ ἐπτὰ θηρία; Ἐφεραν τὸ χοντρὸ σκοινί. Ἐκαμαν θηλειὰ συρόμενη στὸ ἓνα ἄκρο. Ζύγιασαν τὸ ἄλλο ἄκρο καὶ τὸ πέταξαν πάνω ἀπὸ τὸ κλωνάρι. Πέρασαν τὴν θηλειὰ στὸ λαίμω τοῦ Ἁγίου. Τὴν ἔσφιξαν. Ἐπτὰ ζευγάρια μῦδωδη μπράτσα τράβηξαν τὸ σκοινί. Τὸ ἁγιασμένο σῶμα βρέθηκε μὲ μιᾶς μετέωρο. Ἦλθε τὸ τέλος. Ἡ ψυχὴ του σὰν λευκὸ περιστέρι πέταξε στὸν οὐρανό. Ὁ ἀστὴρ ὁ μέγας καὶ τὸ καύχημα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἔδωσε στὴν γῆ γιὰ νὰ ἀνατείλῃ στὸν οὐρανό.

Μόλις τὸ σῶμα ἔπαψε νὰ κινῆται, οἱ βάρβαροι δῆμιοι τὸ κατέβασαν ἀπὸ τὴν αὐτοσχέδια κρεμάλα. Τὸ ξεγύμνωσαν, τοῦ ἔδεσαν στὸ λαϊμὸ ἓνα βαρὺ λιθάρι καὶ τὸ πέταξαν στὸ ποτάμι. Καὶ ὅλα αὐτὰ κρυφὰ καὶ ἐν βίᾳ. Νὰ μὴ τὸ μάθη ὁ λαός.

Δὲν ἄργησε νὰ τὸ μάθη. Πλήθη πιστῶν ἄρχισαν νὰ συρρέουν στὸν τόπο τοῦ μαρτυρίου. Ἔψαχναν, ἔψαχναν ὅλο τὸ ποτάμι γιὰ νὰ βροῦν τὸ Ἅγιο Λεῖψανο, ἀλλὰ εἰς μάτην.

Ἐκεῖ κοντὰ, ὑπῆρχεν ἓνα μοναστήρι ἀφιερωμένο στὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Ἐφθασε καὶ σὲ αὐτὸ ἡ φήμη ὅτι ὁ Ἅγιος μαρτύρησε καὶ ὅτι τὸ ἅγιο λείψανο δὲν βρισκόταν.

Ἐνας εὐλαβὴς ἱερομόναχος τοῦ Μοναστηριοῦ, ὀνομαζόμενος παπα-Μάρκος ἀπεφάσισε νὰ ψάξη καὶ αὐτός. Ἦταν ἤδη ἡ τρίτη ἡμέρα μετὰ τὸ μαρτύριο. Κατεβαίνει στὸ ποτάμι, μπαίνει σὲ μία βάρκα, κάνει τὸ σημεῖο τοῦ Σταυροῦ, προσεύχεται καί... βλέπει τὸ ἅγιο λείψανο. Πλέει στὸ νερὸ ὄρθιο, σὰν νὰ εἶναι ζωντανό. Τὸ συστέλλει μὲ πολλὴν εὐλάβεια, το τυλίγει μὲ τὸ ράσο του καὶ τὸ ἐνταφιάζει πίσω ἀπὸ τὸ Ἅγιο Βῆμα τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς του.

Ὁ τάφος δὲν ἄργησε νὰ γίνῃ προσκύνημα τῶν Χριστιανῶν τῆς ἐνιαίας Ἡπείρου.

Πὼς ἤθελε τὴν ἐλληνικὴ παιδεία ὁ Πατροκοσμᾶς

«...Καλὰ, παιδιὰ μου, μου εχαρίσατε τα παιδιὰ σας, ἀμὴ νὰ ιδοῦμεν, ἔχετε καὶ σχολεῖον οπού νὰ διαβάζουν, νὰ μανθάνουν γράμματα τα παιδιὰ μας;

-Δεν ἔχομεν, ἄγιο του Θεοῦ. – Τέτοια παιδιὰ ἀγράμματα μου εχαρίσατε. Τι τα θέλω, χάρισμά σας. Παιδιὰ ὡσάν γουρουνόπουλα νὰ ἔχω, δεν το καταδέχομαι, διατί εἶμαι υπερήφανος. Χάρισμά σας. Ὡσάν θέλετε χαρίσετέ μου καὶ ἓνα σχολεῖον ἐδῶ εἰς τὴν

χώραν σας να μανθάνουν τα παιδιά μας γράμματα, να ηξεύρουν που περιπατούνε και τότε να τα εύχωμαι να ζήσουν, να προκόψουν.

Αμή δεν είναι καλά να βάλετε όλοι σας να κάμετε ένα ρεφενέ, να βάλετε και επιτρόπους ναν τον κυβερνούν το σχολείον, να βάνουν διδάσκαλον να μανθάνουν όλα τα παιδιά και πλούσια και πτωχά χωρίς να πληρώνουν. Διατί από το σχολείον μανθάνομεν το κατά δύναμιν τι είναι ο Θεός, τι είναι Αγία Τριάς, τι είναι άγγελοι, αρχάγγελοι, τι είναι δαίμονες, τι είναι παράδεισος, τι είναι κόλασις, τι είναι αμαρτία, τι είναι αρετή. Από το σχολείον μανθάνομεν τι είναι αγία Κοινωνία, τι είναι Βάπτισμα, τι είναι το άγιον Ευχέλαιον, ο τίμιος Γάμος, τι είναι ψυχή, τι είναι κορμί, τα πάντα από το σχολείον τα μανθάνομεν διατί χωρίς το σχολείον περιπατούμεν εις το σκότος. Καλύτερα να έχης εις την χώραν σου σχολείον ελληνικόν παρά να έχης βρύσες και ποταμούς, διατί η βρύσις ποτίζει το σώμα, το δε σχολείον ποτίζει την ψυχήν, το σχολείον ανοίγει τες εκκλησίες, το σχολείον ανοίγει τα μοναστήρια. Ανίσως και δεν ήτανε σχολεία, που ήθελα εγώ να μάθω να διδάσκω;»

[Ι. Μενούνου, Κοσμά του Αιτωλού ΔΙΔΑΧΕΣ, Αθήνα, χ.τ. σ. 142]

Ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός μιλάει για το έργο του

«Πόθεν επαρακινήθηκα, αδελφοί μου, θέλω να σας φανερώσω την αιτίαν. Αναχωρώντας από την πατρίδα μου –είναι έως σαράντα πενήντα χρόνους –επεριπάτησα τόπους πολλούς, κάστρον, χώρες και χωρία και μάλιστα εις την Κωνσταντινούπολιν, μα περισσότερον εκάθισα εις το Άγιον Όρος δεκαεπτά χρόνους και έκλαια δια τες αμαρτίες μου.

Σιμά εις τα άπειρα χαρίσματα, οπού μου εχάρισεν ο Κύριός μου, με αξίωσε και εμένα τον αμαρτωλόν και έμαθα πεντέξι γράμματα ελληνικά, έγνινα και καλόγερος. Διαβάζοντας το άγιον και ιερόν Ευαγγέλιον ηύρηκα μέσα πολλά και διάφορα νοήματα, τα οποία είναι όλα μαργαριτάρια, διαμάντια, θησαυρός, πλούτος, χαρά, ευφροσύνη, ζωή αιώνιος. Σιμά εις τα άλλα ηύρηκα και τούτον τον λόγον, οπού λέγει ο Χριστός μας, πως δεν πρέπει κανένας χριστιανός, άνδρας ή γυναίκα, να φροντίζη δια του λόγου του μόνον να σωθή, αλλά να φροντίζη και δια τους αδελφούς του. Και όποιος φροντίζει μόνον δια του λόγου του και δεν φροντίζει και δια τους αδελφούς του εκείνος θα κολασθή. Ακούοντας και εγώ, αδελφοί μου, ετούτον τον γλυκύτατον λόγον οπού λέγει ο Χριστός μας, να φροντίζωμεν και δια τους αδελφούς μας, με έτρωγε εκείνος ο λόγος μέσα εις την καρδίαν μου τόσους χρόνους ωσάν το σκουλήκι οπού τρώγει το ξύλον.

Τι να κάμω και εγώ; Στοχαζόμενος και την αμάθειάν μου εσυμβουλευθήκα τους πνευματικούς μου πατέρας, αρχιερείς, πατριάρχας, τους εφάνέρωσα τον λογισμόν μου, ανίσως και είναι θεάρεστον τέτοιον έργον ναν το μεταχειρισθώ, και όλοι με επαρακίνησαν να το κάμω και με είπαν πως τέτοιον έργον καλόν και άγιον είναι...»

[Ι. Μενούνου, Κοσμά του Αιτωλού, ΔΙΔΑΧΕΣ, χ.χρ. σ. 117 εξ.]